

4. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К., 1978. – 263 с.
5. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибр. тв.: в 5т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1 – 206 с.
6. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи. – Вибр. тв. в 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 4 – 651 с.
7. Сухомлинський В.О. Сердце отдаю детям. – К.: Рад. шк., 1988. – 272с.
8. Сухомлинський В.О. О воспитании / За ред. С.Соловейчика. – М.: Политиздат, 1979. – 270 с.

УДК 37[034:011.32]

Х.В. Кметь

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ВІДПОЧИНКУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ

У статті висвітлено організаційно-педагогічні засади соціальної ігрової діяльності учнівської молоді у закладах відпочинку.

Організуючи соціальну ігрову діяльність, педагогу-організатору необхідно враховувати всі педагогічні умови її організації. Соціальна гра – це своєрідна пізнавальна діяльність соціально-культурного характеру, яка дозволяє дитині трансформувати на себе соціальний досвід і вчитися перетворювати світ.

This article shows pedagogical foundations of games activity and social activity of pupil in camps. When teacher organizes games activity and social activity he have to foresee all pedagogical conditions. Social game is cognitive with social-cultural character. This game permits child to transform social experience and to study to change the world.

Актуальність. На сьогоднішній день, коли провідними цінностями суспільства стали повага до людини, віра в її сили й можливості, в педагогіці актуальним стало питання пошуку адекватних цьому форм і методів роботи з учнівською молоддю. Серед них виділяється соціальна ігрова діяльність, що для дитини є нагальною потребою, а для педагога-організатора способом реалізації різноманітних завдань навчально-виховного процесу.

Слід зазначити, що соціальна гра і соціальна ігрова діяльність завжди були предметом вивчення науковців і педагогів-практиків. Грунтовні наукові дослідження та публікації у періодичній пресі свідчать про те, що попри існування чималої кількості наукових робіт, які презентують можливості соціальної гри для розвитку і виховання учнівської молоді, є ще аспекти, що вимагають спеціального вивчення та дослідження.

Для формування сучасної педагогічної організації соціальної ігрової діяльності вагоме значення мають дослідження відомих науковців, а саме – Л.Іванова, М.Яновська, Н.Харитоновна, С.Шмаков, Н.Анікеєва, А.Лутошкіна, П.Лесгарт та ін.

С.Шмаков в більшості соціальних ігор виділяє такі головні риси [8]: вільна розвиваюча діяльність, що відбувається лише за бажанням дитини, заради задоволення від самого процесу діяльності, а не тільки від результату (процедурне задоволення); творчий, у значній мірі імпровізований, дуже активний характер цієї діяльності (поле творчості); емоційне піднесення діяльності, суперництво, змагання, конкуренція, атракція тощо (чуттєва природа гри, “емоційна напруга”); наявність прямих і непрямих правил, що відображають зміст гри, логічну і тимчасову наступність розвитку.

Н.Анікеєва [1] розглядає питання керівництва рольовою соціальною грою підлітків і старшокласників, згадуючи, що для найбільшої ефективності соціальної гри необхідні спільний (педагоги й діти) вибір сюжету, залучення до організації соціальної гри самих дітей, активне використання методики колективної творчості й прийомом залучення підлітків у гру (опора на актив, забезпечення ролей).

В.Григор'єв виділяє 3 рівні керівництва соціально грою підлітка з точки зору його ефективності: рівень “заборони або схвалення”, рівень безпосередньої організації ігор педагогами й рівень найбільше ефективного комплексного керівництва соціальною ігровою діяльністю, що досягається в спеціально створеному ігровому колективі, що застосовує досить різнобічні засоби й шляхи впливу на соціальну гру.

Багатий виховний потенціал закладений у колективній соціальній ігровій діяльності (О.Газман, Н.Михайлова, С.Шмаков та ін.), тому що саме в колективній соціальній грі міжособистісні взаємодії опосередковані суспільно й особистісно-значимим змістом спільної діяльності.

Метою статті є висвітлення організаційно-педагогічних засад соціальної ігрової діяльності.

Соціальна ігрова діяльність займає пріоритетне місце у дитячому дозвіллі, адже соціальна гра – засіб багатогранний: це і дозвілля, і самостійна діяльність дитини, що сприяє всебічному розвитку і вихованню особистості, задовольняє потреби у спілкуванні й отриманні інформації, забезпечує дитині можливість самовираження, реалізації власного потенціалу, і метод формування та згуртованості колективу, організації різних видів діяльності, фізичного удосконалення дитини.

Видатний вітчизняний педагог Софія Русова неодноразово підкреслювала, що дитинство – це ранок людського життя, а педагогам і батькам треба домагатися, щоб ранок цей був щасливим. Шлях до щастя дитини – створення можливостей для розвитку здібностей, таланту. Дитина почуває себе щасливою, якщо з ранніх років вона утверджується як діяч. Неоціненну роль у цьому відіграє соціальна гра – цей чудовий виховний скарб, недарма її називають “королевою дитинства”. Без неї жити дітям невесело, нецікаво.

Соціальна гра для дітей усіх вікових категорій – це “справжнє життя з його радощами, переживаннями і досягненнями”. Це можливість себе перевірити, випробувати, відкрити таємниці і прагнути до чогось надзвичайно далекого і прекрасного. Соціальна ігрова діяльність є джерелом гармонійного розвитку, чудовим засобом для організації дозвілля та гарного настрою. Саме через призму соціальної ігрової діяльності дитина доторкається до уяви, руху, радості, здоров'я, пізнання.

Одним із основних завдань діяльності закладів відпочинку є створення умов для виховання особистості дитини в умовах соціальної ігрової діяльності. Це складна система програмного забезпечення закладів відпочинку, яка має за мету розширити світогляд та інтереси учнівської молоді, розвивати інтелектуальні, творчі, пізнавальні здібності дітей, їх організаторські, комунікативні, прикладні вміння, навички, самостійність, сприяти розвитку емоційної сфери дитини, умінь її рефлексії, створити умови для самовираження особистості, розкриття її власного “Я”.

Для виявлення реальних можливостей соціальної гри у формуванні й розвитку соціально-значимих особистісних якостей пропонується тенденція розглядати соціальну гру не ізольовано від інших виховних впливів (різні види діяльності, відносини, спілкування), а визначити її місце в їхній системі.

Дослідники підкреслюють, що в соціальній грі важливе почуття міри, щоб своєю емоційністю вона не змогла “перетягнути на себе” (Т.Коннікова), затьмаривши суспільно-значимі мотиви діяльності. Що функція соціальної гри полягає в ролі “прискорювача” (С.Шмаков), тобто вона робить більш чіткою мету, на певнім етапі допомагає прискорити процес “дозрівання суспільної думки”, “сприяє чіткій самоорганізації й взаємодії” (О.Газман), а потім стає тлом для різноманітної суспільно-корисної діяльності.

“Гра має важливе значення в житті дитини, писав О.Макаренко, – має теж значення, яке в дорослого має діяльність, робота, служба. Яка дитина в соціальній грі, такою вона буде багато в чому, коли виросте” [5].

Доведено, що виховання майбутнього діяча проходить перш за все у соціальній грі. Значить соціальна гра – це ключ в організації виховання учнівської молоді. Соціальна гра –

школа підготовки до праці. В ній виробляється спритність, витримка, адекватність. Це – школа спілкування для дитини.

Важливим моментом соціальної гри є її організаційно-педагогічні засади.

Рекомендуємо такі *види ігрової діяльності*:

- соціальні ігри-знайомства;
- одноразові соціальні ігри, соціальні ігри-жарти;
- пізнавальні, інтелектуальні соціальні ігри;
- соціальні ігри в приміщенні, соціальні ігри при поганій погоді;
- соціальні ігри-масовки, соціальні ігри-пісні, соціальні ігри-танці;
- соціальні ігри на свіжому повітрі, соціальні ігри на пляжі, у воді;
- соціальні ігри у транспорті;
- рухливі соціальні ігри;
- соціальні ігрові програми та соціальні ігрові естафети.

Вибираючи в яку соціальну гру пограти, педагог повинен орієнтуватись на вікові та індивідуальні особливості учнівської молоді, бажання та настрої дітей, умови проведення та наявність необхідного інвентарю та обладнання, тобто на конкретні ситуації.

Рухливі соціальні ігри забезпечують радість руху, дають заряд бадьорості, знімають втому і одночасно забезпечують дружні відносини, формують дитячий колектив.

Пізнавальні соціальні ігри – дають можливість для “гімнастики” розуму, перевіряють і збагачують знання учнівської молоді.

Музичні соціальні ігри – розвивають ритміку і пластику, розширюють музичний кругозір.

Соціальні ігри-забави – дають простір для творчого самовираження.

Соціальні ігри-вправи – перевіряють можливості дітей, формують загальнолюдські якості [8].

С.Шмаков також рекомендує звернутись до особистого соціального ігрового досвіду учнівської молоді, дати можливість кожній дитині поспробувати себе в ролі організатора соціальної гри. Важливо проявляти творчу ініціативу, що дасть можливість розширювати тематику соціальних ігор, викликати в учнівської молоді інтерес до них.

Мета, способи, місце проведення соціальних ігор дуже різноманітні, вони відрізняються між собою за змістом та методикою проведення.

Важливим моментом роботи з соціальними іграми є обізнаність з їх структурою. Кожна соціальна гра переслідує певну мету, яка вказує напрям розвитку дитини (сенсорний, фізичний, соціальний, інтелектуальний, емоційний ситуацію соціальної гри, що включає місце, атрибути, статевий та віковий склад учасників; правила (або хід) соціальної гри.

У структуру соціальної гри як діяльності, незалежно від типу чи виду, органічно входить мета, планування, реалізація мети, а також аналіз результатів, в яких особистість реалізує себе як суб’єкт. Мотивація соціальної ігрової діяльності забезпечується її добровільністю, можливостями вибору та елементами змагальності, задоволення потреби у самовираженні, самореалізації.

У структуру соціальної гри як процесу входять:

- ролі, взяті на себе гравцями;
- ігрові дії як засіб реалізації цих ролей;
- ігрове використання предметів, тобто заміна реальних речей ігровими, умовними;
- реальні відносини між гравцями;
- сюжет (зміст) – область дійсності, що умовно відтворюється у соціальній грі.

Організуючи соціальну ігрову діяльність, потрібно також пам’ятати і про такі педагогічні умови її організації як:

- вік учасників;
- функції гри: розважальну (це основна функція гри – розважити, принести задоволення, захопити, пробудити інтерес); комунікативну: засвоєння діалектики

спілкування; самореалізація у соціальній грі як полігоні людської практики; ігротерапевтичну: переборювання різноманітних труднощів, що виникають у інших видах діяльності; діагностичну: виявлення відхилень від нормативної поведінки, самопізнання у процесі соціальної гри; корекційну: внесення позитивних змін у структуру особистісних показників; міжнаціональної комунікації: засвоєння єдиних для усіх людей соціально-культурних цінностей; соціалізація: включення у систему громадських (суспільних) відносин, засвоєння норм людського співіснування;

- організатору дитячої соціальної гри необхідне вміння обирати потрібну соціальну гру залежно від обставин та умов проведення.
- соціальна ігрова діяльність базується на основі систематичного підходу.
- педагог повинен здійснювати оптимальне педагогічне керівництво соціально ігровою діяльністю учнівської молоді на основі методичної поетапності доцільного добору методів та форм роботи.
- система соціальних ігор повинна відповідати запитам учнівської молоді даної вікової категорії.
- потрібно, щоб соціальні ігри були зрозумілими, доступними і цікавими для дітей.
- успіх кожної соціальної гри залежить не лише від її вмілого вибору, але й від того, як вона проводиться.

Висновки. Отже, аналіз досліджень науковців та власний доробок дає змогу зробити висновок про те, що важливою умовою підвищення ефективності організації соціальної ігрової діяльності є формування такої системи педагогічних умов, яка б забезпечувала оптимальне застосування її в організації соціальної ігрової діяльності.

Соціальна гра – це своєрідна пізнавальна діяльність соціально-культурного характеру, яка дозволяє дитині трансформувати на себе соціальний досвід і навчатися перетворювати світ. Соціальна гра – це така форма життєдіяльності дитини, об'єктивні властивості якої еквівалентні реалізації й актуалізації сутнісних потреб і можливостей особистості.

Дослідники соціальної гри відзначали її багатовекторний вплив на дитину – зв'язок із фізичним розвитком, удосконаленням психічної сфери, вихованням і навчанням, підготовкою підростаючого покоління до майбутньої трудової діяльності тощо.

Організуючи соціальну ігрову діяльність необхідно враховувати усі педагогічні умови її організації. Універсальність, всеосяжність соціальної гри сприяє гармонійному розвитку учнівської молоді. Соціальна гра є доступною для дітей формою соціального життя, природним способом орієнтації у моральних стосунках і засвоєнні норм поведінки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аникеева Н.П. Воспитание игрой: Книга для учителя. – Новосибирск, 1994. – 144с.
2. Грицак В. Б. Дитина щаслива в грі: Навчально-методичний посібник / В. Б. Грицак, Л. К. Мотрич. – К.: Науковий світ, 2003. – 70 с.
3. Эльконин Д.Б. Психология игры. – 2-е изд. – М.: ВЛАДОС, 1999. – 360с.
4. Жуковская Р. Н. Игра и ее педагогическое значение. – М.: Педагогика, 1975. – 108с.
5. Макаренко А.С. Педагогические сочинения в 8 т. – М.: Педагогика, 1984. – Т. 8. – 452с.
6. Махов В.А. Теорія і методика навчання рухливих і спортивних ігор: Навчально-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1996. – 160с.
7. У світі дитячої гри: (На допомогу організатору дитячого дозвілля) / За загальною редакцією Н.Олійник, Т.Майданюк, Х.Кметь. – Тернопіль: Збруч, 2006. – 136с.
8. Сухомлинський В.О. Избранные педагогические сочинения: В 3-х т. – М.: Педагогика, 1979. – Т.1. – 560с.
9. Шмаков С.А. Каникулы. Прикладная энциклопедия. – М.: Новая школа, 1997. – 128с.